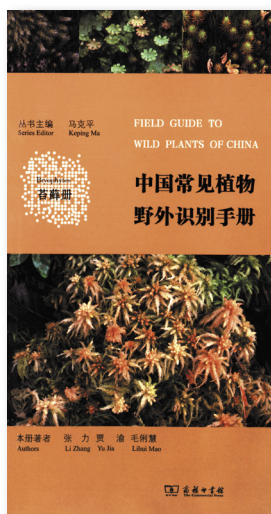

większości pozostaje nieznaną, chociaż jest wszędzie wokół nas, dosłownie na wyciągnięcie ręki. Autorom i malarkom należy tylko pogratulować tak wspaniałego i bardzo oryginalnego dzieła. – RYSZARD OCHYRA, *ul. Fryderyka Zolla 39, 30-898 Kraków, Polska.*

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2019-0050>

Li ZHANG, Yu JIA & Lihui MAO. 2016. **Field guide to wild plants of China. Bryophytes.** 326 str., 349 kolorowych fotografii, 370 rycin kreskowych, 304 mapy rozmieszczenia. Miękka oprawa z plastikową obwolutą, format 18,4 × 10,2 cm. The Commercial Press, Beijing. Cena: 36 CNY. ISBN 978-7-100-11814-9.

Fotograficzne atlasy mszaków już od lat cieszą się niezmiennie dużą popularnością wśród kolekcjonerów tego typu literatury oraz amatorów jako bardzo pomocne narzędzie do rozpoznawania wielu gatunków w terenie, zwłaszcza większych i łatwych do oznaczenia po zewnętrznych cechach gametofitów. Ze względów praktycznych do tego celu najlepiej nadają się przewodniki kieszonkowego formatu, gdyż duże atlasy są mniej wygodne do posługiwania się nimi w terenie. Większość fotograficznych przewodników do oznaczania mszaków ukazała się w Europie, chociaż ostatnio coraz częściej pojawiają się one także w Stanach Zjednoczonych oraz w Japonii, Korei Południowej i na Tajwanie. Teraz do rąk miłośników mszaków trafił pierwszy kieszonkowy fotograficzny atlas tych roślin w Chinach.

Kolorowa fotografia była w ostatnich latach wykorzystywana przez chińskich briologów w różnych publikacjach, zawierających co prawda wspaniałe zdjęcia mszaków, ale zupełnie niepraktycznych do pracy w terenie z powodu dużych rozmiarów i sporej wagi tych albumów. Jako przykłady takich publikacji mogą służyć wydana w 2014 roku dwutomowa Flora Góry Fanjin autorstwa Yuan Xin Xionga i Lei Shi¹, Flora mszaków Makau wydana w 2010 roku przez Li Zhanga² czy wielki kolorowy atlas mszaków Chin opublikowany w 2016 roku w ramach wydawniczej serii *Higher plants*

*of China in colour*³ przez tego ostatniego autora, który zdaje się specjalizować w takich publikacjach.

Flora mszaków Chin jest bardzo bogata i liczy około 30 gatunków glików, 950 wątrobowców i 1950 mchów. Z tego ogromnego bogactwa autorzy zaprezentowali w omawianym atlasie 5 gatunków glików, 77 wątrobowców i 222 taksony mchów. Jest on opracowany według dobrze znanego i sprawdzonego schematu. Na każdej nieparzystej stronie są zamieszczone dwa lub więcej zdjęć dwóch gatunków, zaś na sąsiedniej parzystej stronie znajdują się krótkie ich opisy wraz z towarzyszącą im mapką rozmieszczenia w Chinach oraz ryciną kreskową ukazującą kształty liści mchów i liściastych wątrobowców. Zdjęcia są na ogół dobrej jakości i pozwalają na poprawną identyfikację gatunków w terenie. Część atlasową poprzedza krótki wstęp w języku chińskim zawierający instrukcję do posługiwania się przewodnikiem, klucz do oznaczania gatunków oraz ilustrowany słowniczek terminologiczny, ukazujący pełną różnorodność kształtów liści, puszek i komórek liści oraz ząbkowanie ich brzegów u mchów.

W przewodniku zaprezentowane są w przeważającej większości gatunki azjatyckie, zupełnie egzotyczne dla europejskich briologów. Ale można w nim natknąć się też na kilkadziesiąt gatunków panholarctycznych lub kosmopolitycznych, dobrze znanych także z Europy, np. *Sphagnum palustre* L., *S. squarrosum* Crome, *Rhodobryum roseum* (Hedw.) Limpr., *Pleurozium schreberi* (Brid.) Mitt.,

¹ Patrz recenzja R. Ochyra, *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **24**(1): 232–233 (2017).

² Patrz recenzja R. Ochyra, *Wiadomości Botaniczne* **55**(3–4): 175–176 (2010).

³ Patrz recenzja R. Ochyry, *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **26**(2): 436–437 (2019).

Hylocomium splendens (Hedw.) Schimp., *Pellia epiphylla* (L.) Corda, *Ptilidium ciliare* (L.) Hampe czy *Phaeoceros laevis* (L.) Prosk.

Niniejszy atlas na pewno zainteresuje licznych kolekcjonerów tego typu wydawnictw, ale w pierwszym rzędzie powinien cieszyć się dużym powodzeniem i popularnością w samych Chinach. Po latach zastoju, w ostatnich dekadach chińska briologia przeżywa okres rozkwitu, który znaczony jest m.in. ukończeniem ośmiotomowej Flory mchów Państwa Środka, licznymi Florami lokalnymi oraz ogromnym wzrostem liczby samych badaczy mszaków w całym kraju. Można być pewnym, że takie przewodniki jak tu omówiony przyczynią się do dalszej popularyzacji tych roślin w Chinach. – RYSZARD OCHYRA, *ul. Fryderyka Zolla 39, 30-898 Kraków, Polska.*

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2019-0051>

LI ZHANG & QIN ZUO. 2016. **Higher plants of China in colour. Volume I. Bryophytes.** 226 str., 633 kolorowe fotografie. Twarda oprawa, format 33,8 × 23,6 cm. Science Press, Beijing. Cena: 238 CNY. ISBN 978-7-03-047062-1.

Chiny są krajem mającym jedną z najbogatszych flor w świecie, liczącą ponad 35 tysięcy gatunków rodzimych i uprawnych roślin wyższych oraz około 3 tysiące mszaków, spośród których ponad 15 tysięcy gatunków stanowią endemity. Niezwykle bogata różnorodność świata roślinnego tego ogromnego azjatyckiego kraju została opisana w licznych lokalnych Florach oraz w kilkudziesięciotomowej *Flora Reipublicae Popularis Sinicae* i jej angielskiej wersji *Flora of China*, a w przypadku mszaków w dziesięciotomowej *Flora Bryophytorum Sinicorum*¹ i jej angielskiej wersji *Moss Flora of China*². Wszystkie te Flory są ilustrowane rycinami kreskowymi, które oczywiście mają bardzo dużą wartość dla użytkowników przy oznaczaniu materiałów. Ponadto chińska literatura botaniczna dysponuje monumentalnym pięciotomowym dziełem ikonograficznym – *Iconographia Cormophytorum Sinicorum*, wydanym w latach 1972–1976 oraz dwutomowym suplementem do niego, opublikowanym w latach 1982–1983, które obejmują ryciny roślin naczyniowych Chin.

W ostatnich dekadach w ikonografii botanicznej, obok tradycyjnych rycin kreskowych, coraz większego znaczenia zaczęła nabierać także kolorowa fotografia, która szerokim frontem wkroczyła do Flor i przewodników do oznaczania roślin. Sprzyjał temu niebywały postęp w technice poligraficznej, umożliwiający perfekcyjny druk kolorowych fotografii, szczególnie ważny dla wiernego oddawania barw kwiatów czy samych roślin. Rynek wydawniczy w większości krajów rozwiniętych został dosłownie zalany różnej jakości kolorowymi atlasami roślin, prezentującymi także zróżnicowany poziom naukowy. Oprócz licznych amatorskich przewodników, pojawiły się również opracowania atlasowe roślin, w które zaangażowani są zawodowi botanicy i systematycy, gwarantujący ich wysoki standard naukowy.

Jednym z takich wydawnictw jest dziewięciotomowy atlas roślin wyższych Chin. Idea tego projektu narodziła się w ostatnich latach ubiegłego wieku i była doskonalona przez kolejne lata, a sporo energii i czasu włożono przede wszystkim w nagromadzenie materiału zdjęciowego, który byłby reprezentatywny dla ogromnie zróżnicowanej flory Chin obejmującej różne strefy klimatyczne i typy siedlisk. Bardzo wartościowym źródłem fotografii roślin okazał się m.in. bank zdjęć chińskich roślin Instytutu Botaniki Chińskiej Akademii Nauk. Na szczęście wszystkie logistyczne problemy organizacyjne związane z tym ogromnym przedsięwzięciem zostały pomyślnie rozwiązane i w pierwszej połowie 2016 roku na półki księgarskie trafiło 9 tomów monumentalnego kolorowego atlasu roślin Chin, liczących w sumie ponad 4500 stron druku.

¹ Patrz recenzja R. Ochryra, *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* 20: 435–436 (2013).

² Patrz recenzja R. Ochryra, *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* 21: 188–189 (2014).